

Simogatni való város

Zsemlye Ildikó szobrászművész munkáiról

Akortárs szobrászat teljesítményeit szemlélve alapvetően egy-két tipizálható műtípusba sorolhatjuk be a különböző tárgyakat. Kétségtelenül tovább él egy figuraközpontú és figurális felfogás, amely a portré, a büszkét, az egész alakos mű vagy az emlékmű területén tovább viszi a nagy plasztikai tradíciókat s a realizmus eszményét. Másik végletként – természetesen – az elmúlt hatvan-hetven évben rendkívüli módon előretört egy nemcsak hogy nonfiguratív felfogás, hanem olyan, amely egyesíti a konstruktivizmustól az organikus formaképzésig meglevő széles plasztikai eszköztárat is. E törekvések mind a köztéri szobrászatban, mind pedig a kisplasztikai törekvésekben érzékelhetők. Még ha sokféle és eredeti megoldási módozattal találkozunk is, s ezek egyenkénti minősége magas igényű is, kétségtelen, hogy a szobrászat stílus- és felfogásmódjait viszonylag egyszerűen kategorizálhatjuk. Rendkívül ritka az olyan szobrászati megoldás, amikor a mű, művek megpillantásakor azonnal érezzük, hogy itt valami nagyon eredeti és nagyon személyes megközelítésről van szó, *ugyanakkor* ez a formavilág nincs elszakadva az eredetieskedés, a plasztikai gagek, ötletek világától, végső soron nem kíván a nézőtől rendkívüli intellektuális értelmezőtevékenységet (érzékenységet és nyitottságot persze: igen!), de mindaz, amit látunk, nagyon mély és – im már – XXI. századi.

Nos, *Zsemlye Ildikó* kisplasztikáinak, szobrainak megpillantásakor azonnal ilyen érzéseink vannak. *Személyes* forma, *személyes* mondanivaló. De hogy megértsük, hogy törekvéseit a maguk helyén értékelhessük, járjunk körül bizonyos alapfogalmakat. A szobrászat a képzőművészet egyik legősibb ága, mely tárgyát többnyire (legalábbis évezredekken keresztül) az ember és állat ábrázolásának eszméjéből vette. A szobrászat megkülönböztető jegyei, hogy az valamiféle *testet* ábrázol, ezt *szilárd* anyagokból teszi, s a mű *három dimenzióban* áll előttünk, tehát *térbeli* művészet, melynek fontos tulajdonsága még, hogy *tömege* van. Természetesen fontos a méret (kisplasztikáról van-e szó vagy monumentális szoborról), a három dimenzió értelmezése olyan tekintetben, hogy körplasztikáról van-e szó, vagy dombormúról, s végül döntő kritérium az *anyag*, amely a készítés módját is determinálja. Ha a mű kőből (azok számtalan fajtájából a mészektől a márványokig), fából, csontból valósult meg, akkor az anyagból való *elvétellel* (véséssel, faragással) alakul ki, ha a megvalósulás végső formája agyagot, bronzot, gipszet, viaszt

jelent, akkor a mű mintázással, az anyag *felrakásával*, hozzáátellel jön létre (additív módszer). S ha szobrászatról van szó, akkor lényeges, hogy szóba hozzuk a társművészeti ágakkal való kapcsolatát, melyek közül kiemelkedik az *építészet*, de fontos a festészettel, a különféle iparművészeti ágazatokkal való összefüggés rendszere. S egyre inkább alkalmazzuk a *térplasztika* kifejezést, amely jellemzően inkább a nonfiguratív törekvésekre utal, s ahol döntő, hogy nemcsak szigorúan a szobor materiális tere válik fontossá, hanem az a – látszólag – *üres tér* is, amely térfogatával, terjedelmével szervesen a mű része. Amikor Zsemlye Ildikó szobrászatát vizsgáljuk, akkor azzal a különlegességgel szembesülünk, hogy ő – nem erőszakos hangossággal, hanem finom, személyes zárkózottsággal – *újra értelmezi* a szobrászat e kategóriáit. Természetesen ezt a mai eredetiséget hosszú és igen elmélyült felkészülés előzte meg. Már általános iskolai tanulmányai során felfigyelt képességeire *Sáfrány Magdolna* rajztanára, aki biztatta is, hogy tanulmányait a budapesti Képző- és Iparművészeti Gimnáziumban folytassa. Így is lett, s a későbbiek miatt alapvető, hogy itt kerámia szakra járt, ahol a szakma természetszerű ismereteinek megszerzésével együtt végső lökést kapott a szobrászat felé, melyben szerepe volt jeles tanárainak: *Csikai Mártának*, aki rajz-mintázás és *Albrecht Júliának*, aki kerámia oktatója volt. Egy előkészítő évet követően a Magyar Képzőművészeti Főiskola (ma Egyetem) szobrász szakán folytathatta tanulmányait, ahol először *Somogyi József*, majd – Somogyi 1993. januári elhunytát követően – *Jovánovics György* lett a mestere. Közismert, hogy két egészen eltérő felfogású művésztanárról van szó, de ez a körülmény – végső soron – jót tett Zsemlye Ildikó pályája alakulásának. Hét év után 1995-ben fejezte be tanulmányait, azóta dolgozik alkotóművészként. Korai figurális törekvéseit követően (máig feltűnnek remekül mintázott portréi, mives elmélyültségű érmei) már a kilencvenes években *térkísérletek*, *anyagkísérletek* jelzik folyamatosan alakuló művészetét, amelyekben középpontba először egy *organikus világ* helyeződik, s ahol papírban, fában dolgozik, majd ezt követően finom öntvényű bronzban. Majd egy sajátos szerkesztettség, konstruktív szoborkészítés tanúi lehetünk, melynek során egyedi különlegessége műhelyének, hogy ő készíti a művek posztamensét is, bár pontosabb, ha állványzatról beszélünk, s ahol ezek a tartó szerkezetek is a mű szerves részévé válnak. Mindez fokozatosan alakul úgy, hogy a geometrikus formák bronz-vasból valósulnak meg, melyeket – s ez plasztikai törekvéseinek *egyik* újszerűsége – *földdel, mohával*, majd vízzel párosít. A szoborból *installáció (is)* lesz, valamiféle *térberendezés*, amely a szobrászat zárt kategóriáit lassan újraértelmezi, *kitágítja*, s szerephez jut bizonyos *személyes komplexitás*, összetettség. A kétezres évek elejétől intim, jellemzően kisméretű, újra fel-emelt, állványra helyezett plasztikák jelennek meg művészetében. Sajátos *városképek*, *urbánus*, kültelki benyomások emelkednek így be a szobrászat világába, találó jelzőt használ az alkotó például a *bronztáj* címmel. Bronzban kiöntött művei vasasszociációkat keltenek. *Vastáj, bronztáj*. A szóösszetétel maga is ellentmondás/os/. Egészen mást jelent önmagában a *vas* s önmagában a *táj*. Nála a táj nem a flórával és faunával együttes természeti táj s nem az emberi kéz által érintetlenül hagyott táj, hanem épp az *úgynevezett* civilizáció által alakított *városi táj*, amely ennek a fogalomnak – esetében – új dimenziókat ad. Melyben nála azért *mindig* ott van az általa *elmélyülten* telepített természet, mohaként, homokként, bronzba foglalva, a szó szoros értelmében bronzba ágyazva.

Zsemlye Ildikó végképp valami újat emel be a kortárs magyar szobrászat világába, egyrészt igen *szubjektív térértelmezésével*, másrészt (amely persze szervesen hozzátartoz-

zik az előzőhöz!) valami megfoghatatlan, szinte fájdalmas, *nosztalgikus*, titokzatos atmoszférával, amely azonban még sem taszító, hanem költőien – talán meglepő a kifejezés – *szeretetre méltó*. Amely ugyan látványával végső soron profán, közönséges és egyszerű, illetve annak *tűnő*, valójában viszont valamiféle ezoterikus, szinte filozofikus tartalmakat hordoz. Ebben a szobrászi világban tehát kitüntetett szerephez jut a térértelmezés újszerűsége, az architektúrális gondolkodás beemelése a plasztikai forma alakításba. Plasztikai elsősorban felfelé „épülnek”, a házak mellett jelentőséget kapnak a hidak (szobrászi gondolkodásának újabb attribútumai!), de elindul a szobrász a térben *lefelé* is, s megjelennek az aluljárók is. Pozitív térből negatív tér lesz. Urbanisztikai szempontból is igaza van: a város, az épületek, utcák, terek mellett aluljárók együttességét is jelenti. S az *összetettség* szellemi értelemben is igaz. Például a művekhez szervesen hozzátartozó vonatok, vagonok folyamatos jelenléte szimbolikus, metaforikus tartalmakat hordoz. Utal a folyamatos indulásra, érkezésre, járás-kelésre, s tán még inkább arra, hogy *ezek* a vagonok már nem mennek sehova, tán egy mellékvágányon, *holt* vágányon állva már csak emlékeikből élnek, várva végső sorsukat. Dermedtségbe foglalva várakoznak. De hasonló képzeink lesznek kis Trabantjai látványával is. Zsemlye Ildikó legújabb munkáinak az összetettség fokozódik a *fény* alkalmazásával. Egyrészt a bronz felületek váltakozásával, cizellálásával, másrészt az épületekbe, aluljárókba épített *mesterséges* világítással. A kiszüremelő apró, sejtelmes fények művein belül és egyes térelemei között titokzatos viszonylatokat, fény-árnyék jelenségeket teremtenek. *Városkép-tér* lesz mindebből (ez egy új mű együttesének címe is). S e művek egymáshoz való viszonya is különleges. Másképp és másképp összeállíthatók, variabilitással mindig új és új térélményeink, szoborélmények keletkeznek. Zsemlye Ildikó tehát kreatívan új értelmet ad a szobrászat hagyományos kategóriáinak. Tömegről és térről való felfogásával, a materiális és virtuális tér egyedi *összeépítésével*(!), a mintázás radikális újragondolásával.

S mindehhez rendkívül fontos, hogy munkáinak *megvalósulási méretei* egy a személyességet erősítő bensőségességgel és intimítással – legpontosabb és tudatos a szóhasználat – *játékméretek*. Házaikat, hídjait, vagonjait kezünkkel, tenyerünkkel átfoghatjuk, pontosabban átfoghatnánk, járműveit legszívesebben tologatnánk, de pontosabb a szó: mindezt *megsimogatnánk*. Tegyük is. De ugyanolyan öröm, ha mindezt a szemünkkel tesszük.

Utóirat: Zsemlye Ildikó e különleges plasztikai univerzumába nem zárkózik be. A szobrász törekvései a szobrászat minden területét behálózzák. Így történhetett, hogy pályázat keretében elnyerte *Lechner Ödön* egészalakos bronz emlékművének megmintázási megbízását Kőbánya főterére, a Szent László térre, a Lechner által tervezett Szent László plébánia templom és az *Antal Károly* által 1940-ben készített Szent László szobor közelében, melynek környezettervét *Andor Anikó* készíti. Zsemlye Ildikó most ezen a szobron dolgozik. Lechner Ödön halála századik évfordulójáról a jövő évben, 2014-ben emlékezünk meg. Várjuk a mű elkészülését, avatását.